M. Szebeni Géza

A magyar–spanyol diplomácia kapcsolatok újrakötése

A XX. század viharos történelme a magyar–spanyol kapcsolatokat sem kímélte, bár e viszony hosszú évszázadokra tekintett vissza.[1] A két ország közötti diplomáciai viszonyt illetően Kádár János külpolitikája igazodott Moszkva és „a szorosan egyeztető szocialista országok" e tekintetben elfoglalt álláspontjához – vagyis a totális elutasításhoz. Ebben szerepet játszott az is, hogy a hatvanas évek közepén, Budapesten járt az illegális spanyol kommunista párt küldöttsége, élén az SKP elnökével Dolores Ibarrurival, és a vele folytatott tárgyalások után, kérésének megfelelően csak erősödött az a magyar vélemény, miszerint Budapest továbbra sem akar diplomáciai kapcsolatot létesíteni Franco Spanyolországával, és a kereskedelmi kapcsolatokat is csak a bankközi kapcsolatokra kívánja korlátozni. Ezen kívül sokat nyomott a latban a kádári diplomácia egyik alaptétele is, miszerint „nem kívánunk előőrs lenni."[2]

Az első világháború után önállóvá vált magyar királyi külügyminisztérium már működtetett Spanyolországban egy ideiglenes konzuli megbízottat, majd a Spanyolországba akkreditált magyar követ 1922. február 23-tól Párizsból látta el a misszióját. Ekkor irodát is létesítettek a magyar érdekvédelmi feladatok ellátására, és az iroda 1926. május 27-én követséggé alakult. 1923-ban Barcelonában tiszteltbeli konzulátus nyílt, amely később tiszteltbeli főkonzulátussá avanzsált, de ez utóbbit 1937-ben bezárták. A követség a polgárháború alatt, 1938-ban ideiglenesen San Sebastianba települt át, majd visszatért Madridba. A követség 1945. május 7-ig működött, ekkor a spanyol kormány felszólítására beszüntette tevékenységét. Ettől kezdve a volt követség adminisztrációs irodájaként az irattár és az ingóságok megőrzését és bizonyos magyar konzuli érdekképviseleti feladatokat látott el. Az iroda vezetője még 1948-ban a párizsi magyar követségen keresztül jelentett a külügyminisztériumnak. Marossy (Marosi?) Ferenc (sz. 1894.) hivatásos diplomata 1948-ban vagy 1949-ben az Egyesült Államokban kvázi ideiglenes kormányként működő Magyar Nemzeti Bizottmány képviseletében telepedett a követség épületébe. Ő maga a spanyol polgárháború idején követségi titkárként a madridi spanyol követségen teljesített szolgálatot. 1939 nyarától 1941 áprilisáig a prágai magyar főkonzulátus vezetője, ezt követően kairói ügyvivő 1941 májusáig, majd 1941. júniustól 1944 áprilisáig követ a zágrábi kormány mellett, majd 1944. júliustól augusztusig követ Helsinkiben, a finn „különbékéig". 1944. október 8-án tért vissza Budapestre, majd elhagyta az országot (a Szálasi puccs elől?) és Stockholmba távozott. 1946-ban a koalíciós kormány külügyminisztériuma elbocsájtotta. 1956 áprilisában egy magyar diplomata meglátogatta, számára Marossy lelkileg megtört ember benyomását

[1] Anderle Ádám: *A magyar–spanyol kapcsolatok ezer éve.* Szeged: Juhász Gyula Könyvkiadó, 2006.

[2] Magyar országos levéltár (MOL) XIX-J-1-j Spanyolország 100. doboz, 001659

keltette.[3] Később erről a „diplomáciai képviselet”-ről Budapesten azt a magyar álláspontot alakították ki, hogy magyar–spanyol viszonylatban hivatalos kapcsolatok megteremtéséhez előfeltétel a Madridban még létező, a spanyol szervek által elismert és támogatott ún. Magyar Királyi Követség megszüntetése.[4]

A hatvanas évek közepén a külügyminisztérium illetékes területi főosztálya feljegyzést készített a magyar–spanyol kapcsolatokról. A dokumentum szerint Spanyolországgal nincs diplomáciai kapcsolata Magyarországnak, azonban nemzetközi jogi értelemben nem deklarált, de facto elismerés áll fenn a két ország között. Kölcsönösen elismerik az útleveleket, vízumokat adnak ki egymásnak és kereskedelmi kapcsolatokat tartanak fenn. Kulturális kapcsolatokban impresszáriós alapon szervezik a programokat, minden hivatalos jelleg nélkül. Spanyol hivatalos szervektől a magyar fél nem fogad el meghívást, nem járul hozzá ahhoz, hogy magyar küldöttek kiutazzanak spanyol intézmények közvetlen meghívására. Viszont a Spanyolországban tartott nemzetközi konferenciákra az illetékes magyar szervek a kiutazást engedélyezik. A szocialista országok által tapasztalt spanyol közeledés magyar vonatkozásban is tapasztalható volt. 1963-ban a bécsi spanyol kereskedelmi tanácsos javasolta a magyar–spanyol kereskedelmi kapcsolatok intenzitásának fokozását, állandó jellegű magyar külkereskedelmi képviselet létesítését.

A kétoldalú kapcsolatok rendkívül óvatos fejlődését mutatja, hogy később, 1964 júliusában a spanyol külkereskedelmi minisztérium munkatársa Budapesten közölte, hogy Magyarországon, Csehszlovákiában és Lengyelországban spanyol kereskedelmi megbízottként működésre kapott felhatalmazást. Ennek folyományképpen 1964 októberében a magyar Külkereskedelmi Minisztérium Madridba küldött egy állandó magyar kereskedelmi képviselőt diplomata útlevéllel. Ennek viszonzásaként spanyol megbízott egyelőre nem érkezett Budapestre, de spanyol részről vízumot kértek azzal, hogy ő esetleg Budapesten fog működni. A madridi magyar kereskedelmi iroda egy vezetővel és egy adminisztrátorral dogozott, vezetője a magyar kereskedelmi kamara kiküldöttjeként működött. Semmilyen diplomáciai mentességben nem részesült, eredetileg három hónapos vízumot kapott, utána hat hónaposra hosszabbították, kiutazás esetén minden alkalommal belépő visszautazási vízumot kellett kérnie. A madridi magyar kereskedelmi képviselő valamennyi magyar külkereskedelmi vállalatot képviselte. Mozgásában nem korlátozták.[5]

Valamiféle előrelépést jelentett, hogy 1964 novemberében Madridban magyar–spanyol árucsere forgalmi tárgyalásokra került sor. A magyar exportlista elsősorban iparcikkeket tartalmazott (gép és finommechanikai termékeket, élelmiszeripari gépeket és berendezéseket, vegyipari gépeket, golyóscsapágyakat és mérőműszereket valamint híradástechnikai cikkeket). A spanyolok mezőgazdasági és gépipari termékeket (speciális golyóscsapágyakat) exportáltak Magyarországra. A tárgyalások légköre megfelelő volt. Ettől függetlenül (mint ahogy azt a madridi kereskedelmi képviselő elmondta a külügyminisztériumban) a kétoldalú kereskedelmi forgalom csekély, évi ötszázezer dollár. Irodája megnyitása óta másfélmillió dollárra jött létre kötés. A gyenge magyar árualap miatt a jövőben sem lesz nagy felfutás. Hozzáfűzte, hogy hivatalos ténykedése problémamentes, tartja a kapcsolatot a kereskedelmi és

[3] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 81.doboz 00399/53
[4] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 96. doboz 002324/2
[5] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 96. doboz 002324

iparkamarákkal, a kereskedelmi minisztériummal, a külkereskedelmi és belkereskedelmi államtitkár fogadta. A külügyminisztériummal nem volt kapcsolata, a spanyolok sem kezdeményeztek más hivatalos érintkezést. A kapott feladatok között kiemelten szerepelt, hogy politikai téren semmilyen kezdeményezést ne tegyen, ha a spanyolok kezdeményeznének, azonnal jelentsen. [6]

1965 közepén rendkívül óvatos mozgás indult meg a két ország között. A külügyminisztérium illetékes területi főosztálya **f**eljegyzésben szögezte le, hogy amennyiben kereskedelmi képviselet felállítására vagy bármilyen hivatalos, államközi kapcsolat felvételére vonatkozó spanyol javaslat hangzik el, az előrelépés feltétele az, hogy szüntessék meg a madridi „Magyar Királyi Követség" tevékenységét és ezt a nyilvánossággal is közöljék. Kifejezett spanyol kívánság esetén legfeljebb ahhoz járulhat hozzá a magyar fél, hogy a „horthysta diplomatákat" egyedileg és személy szerint a londonihoz hasonló módon rajta hagyják a madridi diplomáciai testület jegyzékén.[7] Ezt követően a magyar Külkereskedelmi Minisztérium 1965. december 2-án kelt átiratában arról tájékoztatta a külügyminisztériumot, hogy a madridi magyar kereskedelmi képviselőt a spanyol kereskedelmi minisztérium kereskedelempolitikai főosztályának a vezetője beszélgetésre hívta. A beszélgetés során közölte vele, hogy a minisztérium vezetésétől olyan utasítást kapott, hogy a szocialista országokkal való kereskedelmi kapcsolatok kibővítésére irányuló célkitűzéseik keretén belül javasolja magyar–spanyol kereskedelmi tárgyalások megkezdését. Minisztériumi főosztályvezető vagy helyettes vezetné az ő delegációjukat, és a tárgyalásokat már a jövő év elején szeretnék elkezdeni. A magyar Külkereskedelmi Minisztérium a maga részről egyetértett a javaslattal.

A Bem-rakpart illetékes területi főosztálya elvileg nem emelt kifogást a tárgyalások megkezdése ellen, de emlékeztetett arra, hogy a Moszkvában kapott tájékoztatás szerint a szovjet-spanyol kapcsolatokban nem várható változás a közeljövőben. Sőt, szovjet részről válasz nélkül hagyták azt a spanyol puhatolódzást is, hogy lehetséges-e a két ország között kereskedelmi vagy bankmegállapodást kötni és nem reagáltak a kereskedelmi kirendeltségek kölcsönös felállítására tett spanyol javaslatra sem. A Külkereskedelmi Minisztérium átiratának belső véleményezésében a területi főosztály azt írta, hogy a párizsi szovjet nagykövet már 1963-ban tárgyalt a párizsi spanyol nagykövettel a diplomácia kapcsolatok felvételének a kérdésről, s ezzel egy időben konzultáltak a szovjetek Spanyol Kommunista Párt vezetőivel, akik eleinte helyeselték a szovjet szándékot, majd később közölték a szovjet nagykövettel, hogy nem tartják időszerűnek a diplomácia kapcsolatok felvételét. Ezért szovjet részről levették a kérdést a napirendről. A Külügyminisztérium területi főosztálya azt is leírta, hogy újabban a szocialista országoknál érdeklődnek ez utóbbiak spanyol kapcsolatai felől, mivel ismét megfontolás tárgyává akarják tenni a diplomáciai kapcsolatok kérdését Spanyolországgal. Az illetékes külügyminiszter-helyettes írásos utasítását követve a területi főosztály a válaszához hozzáfűzte, hogy amennyiben nem bankközi, hanem a két külkereskedelmi minisztérium közötti megállapodást akarnak kötni, szándékukat hagyassák jóvá a felsőbb pártszervekkel.[8]

[6] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 96. doboz 91/65
[7] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 96.doboz 004009
[8] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 96. doboz. 002324/7

1966 tavaszán – miután a madridi kereskedelmi képviselő nyilván közölte a korábbi felhatalmazás alapján a spanyolokkal az ún. királyi magyar követséggel kapcsolatos álláspontot – a magyar Külkereskedelmi Minisztérium átiratot küldött a Külügyminisztériumnak. Az átirat szerint a madridi kereskedelmi képviselő jelentette, hogy tárgyalt egyik hivatalos partnerével és ennek folyamán szóba került a királyi követség helyzete. A spanyol partner közölte, hogy tájékozódott a spanyol külügyminisztériumnál, ahol közölték vele, hogy a spanyol kormány nem ismeri el a madridi magyar királyi követséget, amit bizonyít, hogy nem is szerepelt a diplomáciai testület 1965-ös listáján. A spanyol partner azzal folytatta, hogy „a magyar követ" semmilyen hivatalos eseményre nem kap meghívást. Hozzáfűzte, hogy a spanyol külügyminisztérium vezetői pozitívan fogadnának minden Budapestről jövő magyar kezdeményezést. Ők azért nem kezdeményeznek, mert félnek az elutasítástól. Mivel ennél világosabban nem lehetett megfogalmazni a spanyol szándékokat, a Külügyminisztérium levélben fordult az MSZMP KB Külügyi Osztálya helyettes vezetőjéhez azzal a javaslattal, hogy a magyar képviselő ne térjen vissza kérdésre, mert a Spanyol kommunista Pártnak az volt a kérése, hogy „ne növeljük államközi kapcsolatainkat Franco rendszerével, mert azt kihasználnák ellenük". Amennyiben – így a Külügyminisztérium levele – a spanyolok hivatalosan is közölnék, hogy nem ismerik el a királyi követséget, nehezen zárkózhatna el a magyar fél a kapcsolatok fejlesztése elől, ami viszont ellentétes lenne a spanyol kommunisták kérésével. Az MSZMP KB Külügyi Osztályától kapott válasz az lehetett, amit a Külkereskedelmi Minisztériumnak küldött külügyminisztériumi levél tartalmazott, vagyis, hogy nehezen lenne kitérni a spanyol kezdeményezések elől a „királyi követség" ügyének rendezése után, de erre a kérdésre csak akkor célszerű visszatérni, „amikor a szocialista országokkal való egyeztetés során elhatároznánk, hogy fejleszteni kívánjuk kapcsolatainkat Spanyolországgal."[9]

A halogató, kitérő magyar taktika ellenére spanyol részről folyamatosan és magas szinten kezdeményeztek. A madridi kereskedelmi képviselő az év őszén hosszabb jelentésben számolt be arról, hogy a spanyol külkereskedelmi minisztérium kereskedelempolitikai vezérigazgatója meghívta ebédre azzal, hogy ezen a baráti jellegű beszélgetéssel kísért ebéden részt venne a spanyol külügyminisztérium európai állampolitikai vezérigazgatója is. A spanyol külügyminisztérium igen magas rangú főtisztviselője az ebédet kísérő diskurálás során hangsúlyozta, hogy a beszélgetés baráti, de hivatalos minőségében beszél, mivel feletteseitől elvi felhatalmazást kapott mondandója előadására. Kifejtette, hogy a spanyol kormány külpolitikája a békés egymás mellett élés elvén nyugszik. Miután a magyar kormány ezt a nézetét számos fórumon hangoztatta, nem látják akadályát az államközi kapcsolatok normalizálásának. Nem gondolnak arra, hogy azonnal követségek felállítására kerülhetne sor. Azonban a maguk részéről – számos kérdés tisztázása után – szeretnének olyan alapokat teremteni, amelyek megfelelő előkészítést követően még azt is lehetővé tennék. Első lépésként úgy vélik spanyol részről, hogy a kereskedelmi delegátusok status quo-ját lenne célszerű tisztázni, a status quo-n bizonyos diplomácia előjogokat értenek, bizonyos mértékű konzuli hatáskört, mindezek lehetőséget teremtenének az illető ország diplomáciai köreivel történő érintkezésre. Foglalkoznak a gondolattal, hogy Budapestre diplomata útlevéllel ellátott kereskedelmi képviselőt küldenének. Megkönnyítenék a magyar állampolgárok számára a beutazási vízum kiadását és nem kötnék külön engedélyhez, hogy spanyol állampolgárok a „Varsói Paktum" országaiba

[9] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 100. doboz 002788

utazzanak.[10] Nem sokkal később a Bem-rakpart szakértői hosszabb (szám és dátum nélküli) feljegyzésben tekintették át a magyar–spanyol kapcsolatok helyzetét. Rögzítették, hogy a spanyolok kezdeményeznek, elsősorban kereskedelmi téren lépnének, és engedményekre lennének hajlandók. Azonban az összefoglaló határozottan leszögezte, hogy a „spanyol elvtársakkal való konzultálás után továbbra is az az álláspont, hogy semmilyen államközi, illetve diplomáciai kapcsolatot nem létesítünk Franco Spanyolországával, sőt a kereskedelmi kapcsolatok szintjét is bankközi szintre korlátozzuk."[11]

Ez világos beszéd volt, s határozottságát az is indokolta, hogy a moszkvai magyar nagykövetség jelentésben számolt be a spanyol helyzettel összefüggő szovjet álláspontról. A szovjet külügyminisztériumban a spanyol helyzetet nagyon érdekesnek és reménykeltőnek nevezték, regisztrálták, hogy növekedett a spanyol érdeklődés a szocialista országok iránt. Moszkvában úgy látták, hogy nincs ok azt mondani, hogy a spanyol elképzelések változtak a szocialista országokkal való kapcsolatokat illetően. A spanyol szándékok változatlanul megvannak, ezek komolyak. A spanyol érdeklődés oka a szovjet külügyminisztérium szerint az – így a jelentés –, hogy Franco ki akar jutni a nemzetközi elszigeteltségből, ezen kívül nehézségei vannak árui elhelyezésével, növekszik a külkereskedelmi deficit, s így Madrid érdeklődik a szocialista piacok iránt. Szerintük a belső fejlődés arra kényszerítette Francót, hogy óvatosan liberalizálja a rendszert. Ezt azonban formálisnak ítélték meg szovjet részről, és úgy látták, hogy a spanyol belső helyzet annyira megérett a változásra, hogy ha nem is előbb, de Franco halálkor és közvetlen utána rendkívül mély változások következhetnek be Spanyolországban. Erre pedig a szovjetek szerint jó lenne felkészülni. E felkészülést úgy képzelik el – így a jelentés –, hogy olyan helyzetet kellene teremteni, amely nyomán a Szovjetunió és talán más szocialista országok is bent vannak Spanyolországban és megfelelő kapcsolatokra, információkra tesznek szert. A szovjetek is úgy vélték, hogy jogosan merül fel a diplomáciai kapcsolatok kérdése. Szovjet részről érzékeltették, hogy nekik nem lenne kifogásuk ellene, sőt ez a spanyol helyzet kilátásaira való tekintettel érdekükben állna. Azonban tekintettel kell lenniük a spanyol kommunisták álláspontjára, azaz a szovjet –spanyol kapcsolatokban Franco halála után bármit bármikor lehet lépni, de addig hivatalosan semmit nem szabad tenni. Moszkvának magyar ügyekben való igen alapos tájékozottságát jól mutatta a jelentés befejező része. Ugyanis, a nagykövet a jelentés végén megjegyezte, hogy a szovjet külügyben az iránt érdeklődtek, hogy a magyar külkereskedelmi szervek nem gyakorolnak e nyomást a Külügyminisztériumra annak az érdekében, hogy a gazdasági kapcsolatok fejlesztése céljából tegyék gyakoribbá a magyar spanyol kontaktusokat.[12]

Persze éppen erről volt szó, a külkereskedelmi szervek jóval nagyobb lépéseket szerettek volna tenni ezen a területen, s ettől csak az tartotta őket vissza, hogy a magyar politikai vezetés ez esetben is igazodott a szovjet külpolitikai vonalhoz. Jól mutatta ezt a béklyóban táncolást az, hogy a madridi kereskedelmi képviselő („a külkereskedelmi szervek" embere) 1967 őszén – a gazdasági reform előkészítésének a kellős közepén, és miután a románok 1967 elején egyezményt írtak alá Párizsban, melynek értelmében a külkereskedelmi képviseleteket konzuli jogkörrel hatalmazzák fel Madridban és Bukarestben – hosszabb feljegyzést intézett az MSZMP KB

[10] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 100. doboz 001659/3
[11] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 100. doboz
[12] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 100. doboz 005078/1966 és 81. doboz 001261/2

gazdaságpolitikai titkárához, amelyben lényegében a kapcsolatfejlesztést szorgalmazta. A nagy tekintélyű KB-titkár – aki a reform egyik atyja is volt – a madridi kereskedelmi képviselő feljegyzése alapján azzal fordult a külügyekért felelős KB-titkárhoz, hogy magyar–spanyol viszonyban is a realitásokból kellene kiindulni, és semmiképpen nem lenne helyes elmaradni a gazdasági kapcsolatok fejlesztésében a többi szocialista országtól. Ezzel lényegében azt sugallta, hogy a kapcsolatokat a magyar érdekekre való tekintettel fejleszteni kell. Az illetékes külügyi titkár erre véleményt kért a Külügyminisztériumtól. A kért vélemény két nappal később el is készült, s a lényege az volt, hogy célszerű a gazdasági-kereskedelmi kapcsolatok továbbfejlesztése, és ezen belül is az ipari együttműködésre kellene koncentrálni. Kulturális területen is előre lehet lépni, de csak impresszáriós alapon. A Külügyminisztérium konzuli egyezmény kötése elől elzárkózott. Egyúttal leszögezte, hogy a kapcsolatfejlesztési szándékot egyeztetni kell az Spanyol Kommunista Párttal. Amennyiben az SKP és a többi szocialista ország egyetért a kapcsolatok szintjének és minőségének a fejlesztésével, annyiban a kereskedelmi egyezményt lenne érdemes államközi szintre emelni, de erre is csak az után kerüljön sor, miután a magyar királyi követséget bezárták.[13]

A román–spanyol kapcsolatok normalizálásának útján tett első és döntő fontosságú lépés volt a konzuli megállapodás aláírása, mivel az gyakorlatilag diplomáciai kapcsolatok létesítését jelentette a két ország között. A románok a megállapodás alapján egyenesen főkonzulátust nyitottak Madridban, tizenkét személlyel. E kétség kívül jelentős spanyol diplomáciai sikert követően Madrid ismét jelezte Budapestnek, hogy „minden szinten mindenről, bármikor hajlandóak tárgyalni."[14] A szavakat aztán még nyomatékosították is azzal, hogy amikor – a Mojszejev együttes spanyolországi turnéját követően – Budapest a magyar Állami Népi Együttest is gyorsan ki akarta küldeni Spanyolországba, nem akartak annak vízumot adni. A spanyol indok az volt, hogy csak akkor adják ki a vízumot, amikor egy magyar nagykövetség felveszi az ügyben a kapcsolatot egy spanyol nagykövetséggel – vagyis magyar értékelés szerint valamiféle hivatalos színt akartak adni a kulturális kapcsolatoknak. Aztán a spanyol követség illetékese el is mondta a párizsi magyar nagykövetség kultúrattaséjának, hogy szeretnék normalizálni a kapcsolatokat, a kulturális kapcsolatokkal kezdve. Mivel ő is kitérő választ kapott, a spanyol hatóságok nem is adták meg a vízumot az Állami Népi Együttesnek azzal, hogy amíg a szocialista országok nem hajlandóak rendezni a kapcsolatokat Madriddal, az ilyen tömeges vízumkérelmeket nem teljesítik.[15]

Az 1968-as év folyamán a magyar politikai vezetés más természetű elfoglaltsága miatt a magyar–spanyol kapcsolatok természetesen kikerültek a látókörből olyannyira, hogy ez idő alatt diplomáciai vonatkozásban semmi nem történt. A következő év ezzel szemben rögtön a magyar–spanyol kapcsolatokról tartott moszkvai konzultációra tett javaslattal indult. A Külügyminisztérium illetékes területi főosztálya feljegyzése szerint az előző év novemberében Budapesten tárgyalt Gromiko külügyminiszter és küldöttségének egyik tagja (a szovjet külügyminisztérium nyugat-európai főosztályának vezetője) a magyar partner főosztályvezetőt – nem hivatalosan – a magyar–spanyol kapcsolatok normalizálására bíztatta. A területi főosztály ezért azt javasolta a feljegyzésben, hogy az 1969 februárjában sorra kerülő konzultáción, Moszkvában

[13] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 81. doboz 001261/7 és 001261/8
[14] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 81. doboz 001261/1
[15] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 81. doboz 00306

tűzzék napirendre a „kapcsolatok Spanyolországgal” témát. Indítványozta, hogy a moszkvai tárgyaláson a magyar fél köszönje meg az eddigi spanyol tárgyú konzultációkat és azokat a kitűnő információkat, amiket addig a szovjetektől kapott. A dokumentum szerint a szovjeteket a magyar diplomaták azért konzultálták, hogy a szovjetek fogadják elképzeléseiket megértéssel, s ha az SKP érdeklődik, akkor a szovjetek megerősítenék őket abban, hogy Budapest gyakorlati, kereskedelmi érdekei védelmét szolgáló lépést tesz, nem pedig politikailag értékelhető akciót. Persze, mindenki tudta, hogy ez porhintés, mert a tervezett lépések igenis politikai természetűek voltak, s céljuk a magyar gazdasági érdekek támogatása volt. A szovjet álláspont megismerése után a Külügyminisztérium kérje fel az MSZMP külügyi osztályát, hogy a magyar fél döntését a magyar–spanyol kapcsolatokat illetően hozza a SKP tudomására – zárul a feljegyzés.[16]

A következő év elején a Külügyminisztérium előterjesztés készített az MSZMP Politikai Bizottsága számára azzal, hogy a testület a magyar–spanyol kapcsolatok kérdését előreláthatólag 1969. március 4-re tűzi napirendre. Az előterjesztésben a Külügyminisztérium megállapította, hogy a spanyol belső helyzet változott, a korábbi tisztán fasiszta berendezkedést egyfajta, polgári típusú intézmények váltották fel. A határozattervezet ennek alapján azt ajánlotta a Külügyminisztériumnak, hogy a kapcsolatok fokozatos normalizálása érdekében kezdjen tárgyalásokat a spanyol kormánnyal és állapodjon meg konzuli képviseletek kölcsönös létesítésében, amelynek a keretében működne a kereskedelmi kirendeltség is. A megállapodás előfeltétele továbbra is a királyi magyar követség bezárása. A tényleges tárgyalások megkezdése előtt konzultálni kell a szovjetekkel és többiekkel. A moszkvai tanácskozás (ez volt a kommunista pártok világtalálkozója, amin az a határozat született, hogy minden antiimperialista erővel ki kell alakítani az együttműködést) után a magyar döntésről tájékoztassák az illetékesek a SKP-t. A tárgyalások megkezdése előtt a kérdést ismét a Politikai Bizottság elé kellett vinnie a Külügyminisztériumnak, és ez utóbbi akkorra már rendelkezett a szovjet jóváhagyással is, mivel június 6-án fogadta a Bem-rakpart illetékes főosztályvezetője a budapesti szovjet nagykövetség első titkárát, és ez utóbbi közölte,hogy a szovjet külügyminisztériumnak nincs ”kifogásoló észrevétele” a magyar elképzelésekkel összefüggésben. Miután a szovjetek rábólintottak a magyar „normalizálási szándékra” a Politikai Bizottság egyetértett a diplomáciai akcióval és felhatalmazást adott a kormánynak, illetve a Külügyminisztériumnak a tárgyalásokra. E felhatalmazás alapján a párizsi nagykövetség ideiglenes ügyvivője közölte az ottani spanyol nagykövetséggel, hogy szakértői szinten készek tárgyalásokat kezdeni 1969. szeptember elején.[17]

A magyar–spanyol tárgyalások annak rendje s módja szerint meg is kezdődtek 1969. október 7-én, és a párizsi magyar és spanyol nagykövetségen váltakozva folytak. A mindkét fél részéről jelen lévő igen erős politikai szándékot mutatta, hogy a magyar tárgyaló küldöttség (a párizsi magyar nagykövetség első beosztottja vezette) már október 20-án arról jelentett, hogy a tárgyalások sikeresen véget értek, és azok eredményeképpen megállapodás történt arról, hogy a magyar és a spanyol fővárosban a felek konzuli képviseletet nyitnak, és a madridi „magyar királyi követséget” a spanyol hatóságok bezárják.[18] A kormány 3355/1969 sz. határozatában jóváhagyólag

[16] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 81. doboz 00399
[17] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 81. doboz 00399/1és 00399/5
[18] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 81. doboz 00399/36

tudomásul vette a tárgyalásokról szóló jelentést, s utasította a külügyminisztert arra, hogy az érdekelt miniszterekkel együttműködve tegye meg a szükséges intézkedéseket a megállapodás magyar részről történő végrehajtására.[19]

Ez meg is történt, és rendkívül korrekt tárgyalásokat folytattak a spanyolokkal, különösen, ami az ingó- és ingatlan tulajdonokat érintette. A magyar hatóságok gyorsan intézkedtek a spanyol tulajdonban lévő Eötvös-utcai épület ügyében, s a lakókat cserelakással kiköltöztették, és ugyancsak kiköltöztették az épületben klubot fenntartó görög emigránsokat is. Az ingóságoknak nyoma veszett, de spanyol részről azokra nem is tartottak visszamenőleges igényt. A magyar fél a tekintetben könnyebb helyzetben volt, hiszen ingatlannal a spanyol fővárosban nem rendelkezett, a „magyar királyi követség" bérleményben volt, és a sok, igen értékes bútort is magában foglaló ingóságokat a spanyol külügyminisztérium és a rendkívül korrekt Marossy követ segítségével lényegében maradéktalanul visszakapta.

A nagy helyismerettel rendelkező Marossy követ segítségét egyébként kérte volna a magyar Külügyminisztérium azzal, hogy a Madridban a képviselet felállítását intéző tisztviselői próbáljanak tőle információkat kérni épületekről, bérlési lehetőségekről, sőt még az is felmerült, hogy ha Marossy követ hajlandó a képviselet felállításával kapcsolatban hasznos információkat adni, kérése esetén honoráriumot kaphat. „Számunkra rendkívül értékes szolgálatok esetén, ha kéri, hazajöhet és nyugdíjat kap".[20] Ez utóbbi természetesen arról árulkodik, hogy a magyar „szervek" is érdeklődtek a Marossy követ által esetleg kiadott információk iránt, mely információk nemcsak a spanyol ingatlanpiacról szóltak volna. Erre a Marossy követtel történő beszélgetésre nem került sor, mivel a képviselet megnyitását előkészítő tárgyalásokra Madridba utazott külügyes küldöttség információt csak a spanyol külügyminisztériumon keresztül kapott. Ez utóbbival Marossy követ telefonon közölte, hogy a magyar követség régi dokumentumait már 1945-ben elégették, a többit pedig ő az Egyesült Államokba küldte. Közölte egyébként, hogy nem kíván kapcsolatba lépni a magyar kormány embereivel. Ami egyebek mellett azért nem volt csoda, mert őt és a képviseletet az amerikai Magyar Nemzeti Bizottmány látta el pénzzel. Ez mind megszűnt volna és a helyzete is lehetetlenné vált volna az emigráción belül, amennyiben a kommunista magyar kormánnyal trafikál.[21] Ő maga egyébként Spanyolországban maradt és szerény körülmények között visszavonultan élt.

A Spanyol Kommunista Párt vezetése persze egyáltalán nem volt elragadtatva a magyar diplomácia lépésétől. A párizsi magyar nagykövet (az MSZMP KB tagja) 1970. június 18-án kelt jelentésében számolt be az SKP főtitkárával, Santiago Carillóval történt találkozójáról. A jelentésben foglaltak szerint a spanyol kommunisták vezetője elmondta, hogy nehezen értik meg és nehezményezik a magyar kormány megegyezését a spanyol kormánnyal. Pár év előtti budapesti látogatásukon elhangzottakat ők úgy értékelték, hogy amíg Franco él, addig nem lesz ezen a téren előrelépés. Kénytelenek nyilvánosan is állást foglalni. Megértik a magyar kormány lépését, de nekik is vannak érdekeik és ezt a magyarok is értsék meg. Ezt követően Carillo közölte, hogy szívesen találkozna a madridi magyar képviselővel ennek párizsi átutaztában. Ez elől a magyar fél később elzárkózott azzal, hogy a kapcsolattartás a

[19] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 81. doboz 00399/47
[20] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 81. doboz 00399/53
[21] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 76. doboz 00594/11

spanyol kommunistákkal a magyar képviseletvezetőnek nem feladata.[22] Az SKP érdekeinek bizonyos mértékű negligálásától nyilván nem volt idegen az, hogy Carillóék elítélték a prágai bevonulást és az „eurokommunizmus" hirdetésével akkor még eléggé kénkőszagú nézeteket szellőztettek.

A magyar érdekek tekintetében azonban sokkal fontosabb volt, hogy a magyar képviselet vezetőt fogadta a spanyol külügyminiszter, és rendkívül szívélyesen közölt vele, hogy mindenhol baráti fogadtatásban lesz része, az itteni misszióvezetőkkel azonos státuszban lévőnek tekintik, és mindenhova meghívót kap, ahova a többi misszióvezető. Ez nem jelentett sem többet sem kevesebbet, mint azt, hogy a magyar képviselet vezetőt de facto nagykövetként kezelték. Ettől függetlenül a magyar vezetés elvi állásfoglalása továbbra is az volt, hogy a diplomáciai kapcsolatok felvétele egyelőre nem időszerű. A kapcsolatok jellegének lényegét érintő lépéseket előzetesen egyeztetni kell az európai szocialista országokkal elsősorban a Szovjetunióval. Kerülni kell minden olyan lépést, amelyik a többi szocialista országhoz képest „előreszaladást" jelent.[23]

1973-ra azonban a szocialista országok korábbi álláspontja, miszerint addig nem lehet szó diplomáciai kapcsolatokról, amíg Franco él, jelentős mértékben módosult. Gyors egymásutánban, sorban nyitották a kereskedelmi és konzuli képviseleteket, az NDK diplomácia kapcsolatokat létesített Spanyolországgal, a szovjetek hosszúlejáratú kereskedelmi egyezményt írtak alá és kereskedelmi képviseletet nyitottak. A lengyelekkel napirendre került a diplomácia kapcsolatok felvétele. A Külügyminisztérium az új helyzetben úgy látta, hogy ismételten napirendre kell tűzni a magyar–spanyol kapcsolatok szintje emelésének a kérdését. Azonban előtte célszerű lenne konzultálni „a többiekkel és a szovjetetekkel." Erre a konzultációra hamarosan sor is került.

A magyar külügyminisztérium illetékes miniszterhelyettese 1973. február 16-án Moszkvában találkozott a szovjet külügyminisztérium nyugat-európai főosztályának vezetőjével. A magyar miniszterhelyettes elmondta a szovjet főosztályvezetőnek, hogy a magyar diplomácia mindig tartotta magát az egyeztetett álláspontho z a Spanyolországgal fenntartott kapcsolatok kérdésében is. Ez utóbbi most ismét napirendre került, mivel az NDK diplomáciai kapcsolatokat létesített és a többi szövetséges ország is nagy lépéseket tett előre a Madriddal fenntartott kapcsolatok terén. A magyar miniszterhelyettes hozzáfűzte, hogy ez a konzultáció előzetes vizsgálódás, melynek az a célja, hogy segítsen tisztázni, hogy a magyar Külügyminisztérium milyen javaslatot tegyen a vezetésnek. A szovjet főosztályvezető rendkívül röviden csak annyit mondott, hogy a spanyolok ratifikálták a megállapodást a Szovjetunióval a kereskedelmi képviseletek felállításáról. Ez a megállapodás érvényben van. A szovjet–spanyol kapcsolatok szintje csak megközelíti azt a szintet, amit a többi szocialista ország tart fenn Spanyolországgal. További lépést a kapcsolatfejlesztés terén a Szovjetunió nem tervez. A szovjet főosztályvezető személyes véleménye az volt, hogy segítene a spanyol haladó mozgalmaknak, ha Spanyolországban a szocialista országok tovább erősítenék pozícióikat.[24]

[22] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 76. doboz 002298
[23] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 76. doboz 003004 és 00594/8
[24] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 95. doboz 001285 és 001285/1

A konzultáció után a Külügyminisztérium készített egy előterjesztés a Politikai Bizottság számára a magyar–spanyol kapcsolatokról, de a miniszter ráírta, hogy beszélt az illetékes KB-titkárral, és az a döntés, hogy az előterjesztést egyelőre tegyék félre.[25]

A spanyoloknak is kevésbé volt sürgős a magyar viszonylat fejlesztése, lévén, hogy az NDK után a kínaiak is diplomáciai kapcsolatokat létesítettek velük, a románok pedig érettnek tartották rá a helyzetet, és a lengyelek is hasonlóan gondolkodtak. A spanyol külügyminisztérium politikai főigazgatója pedig kijelentette a magyar képviselet vezetőnek, hogy nem kezdeményezik, nem szorgalmazzák diplomáciai kapcsolatokat – jelezve ezzel, hogy a magyar viszonylat leértékelődött.[26]

Ez nem volt jó hír Budapestnek, s nyilvánvalóan egy új érvrendszert kellett kidolgozni, mely érvrendszer elfogadható lehetett a spanyolok számára is és bizonyos értelemben az egész kérdés-komplexumot temperálta. Az új magyar álláspont megismertetésére kiváló alkalmat nyújtott a magyar mezőgazdasági miniszter spanyolországi látogatása 1973 tavaszán, mely látogatás során alkalma volt a spanyol külügyminiszterrel is megbeszélést folytatni. A diplomáciai kapcsolatokat illetően a Külügyminisztériumtól kapott egy tématervet a spanyol külügyminiszterrel folytatandó beszélgetéséhez. Eszerint a magyar mezőgazdasági miniszternek el kellett mondania, hogy a magyar kormány ismeri a spanyol kormánynak a kétoldalú viszony rendezésére irányuló törekvéseit. Magyarország is azon van, hogy szélesítse a kapcsolatait a különböző társadalmi rendszerű országokkal, így Spanyolországgal is. Közös érdek, hogy csak olyan lépéseket tegyen a két fél, amelyekre érettek a feltételek, a közvélemény reagálását és megértését is beleértve. Félő, hogy a türelmetlenség, az indokolatlan sietség, a kapkodás zavarná a két ország közötti kapcsolatok normalizálási folyamatát. Most elsősorban a már megtett lépések megszilárdítására, az ezekből eredő feladatokra és lehetőségekre kellene koncentrálni. A két külügyminisztérium közötti diplomáciai érintkezések és csatornák egyébként nyitva állnak a kapcsolatok bármely kérdésének a megbeszélésére, beleértve a diplomáciai kapcsolatokkal összefüggő kérdések megbeszélését is.[27]

Ez a demars – a többivel együtt – nem volt sikertelen, mert amikor az új spanyol külügyi államtitkár fogadta a magyar főkonzult, elmondta neki, hogy spanyol részről továbbra is készek a normalizálásra, de a kezdeményezés a magyar kormánytól várják. Ezt az álláspontját valamivel később megerősítette azzal, hogy nem kezdeményeznek, de a normalizálást fontosnak tartják, és annak érdekében készek a jelenlegi kapcsolatokat új tartalmi elemekkel, egyezményekkel gazdagítani.[28] Amikor a magyar főkonzul látogatást tett az új európai főigazgatónál, ez utóbbi kifejtette, hogy magyar kezdeményezés esetén azonnal pozitív válasz jönne a részükről. Összességében pozitívan értékelte a kapcsolatokat, sok az érdemi ügy, sokkal több, mint némelyik nyugat-európai vagy latin-amerikai viszonylatban, ahol spanyol nagykövetség működik.[29]

[25]MOL XIX-J-1-j Spanyolország 95. doboz 001285/2
[26] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 95. doboz 001879/4
[27] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 95. doboz 002227/2
[28] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 101. doboz 001944 és 002076/2
[29] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 101. doboz 002550

A magyar–spanyol diplomáciai kapcsolatok felvételével kapcsolatban tanúsított magyar óvatosságot nyílván motiválta az a tény is, hogy csehszlovák–spanyol diplomáciai kapcsolatok ügyében a szovjet külügyminisztérium közölte a moszkvai magyar nagykövetséggel, hogy az ügyben nem kíván állást foglalni.[30]

Annak ellenére, hogy a Franco-rendszer alkonyi óráit kétségkívül a változások szele frissítette, a magyar álláspont a diplomáciai kapcsolatok ügyében nem változott – a diplomáciai kapcsolatok felvétele továbbra sem időszerű. Ezt erősítette meg a magyar miniszterelnök, amikor 1975. augusztus 5-én találkozott Helsinkiben a találkozót kérő spanyol kollégájával. A spanyol miniszterelnök elmondta, hogy kormánynak az a szándéka, hogy normalizálja a kapcsolatokat azokkal az országokkal, amelyekkel még ez nem történt meg. A magyar miniszterelnök azt hangsúlyozta, hogy a jelenlegi kapcsolatok jelenlegi formájában is sok a kihasználatlan lehetőség, és igazi előrelépést jelentene, ha minél gyakrabban találkoznának a két ország gazdasági vezetői és kormányának tagjai.[31] Annak ellenére, hogy a magyar felfogás inkább a szovjet lépések kivárását helyezte előtérbe s nem pedig valami mély diplomáciai elemzésnek az eredménye volt, ez alkalommal a kivárás helyessége beigazolódott.

Ugyanis az történt, hogy a rendszer bukását merényletekkel, politikai gyilkosságokkal siettetni kívánó radikális politikai erők (az ETA és fegyveres anarchista csoportok) tényked ése miatt a spanyol kormány rendkívüli állapotot vezetett be, s ennek következményeképpen statáriális eljárás keretében a bíróság tizenegy halálos ítéletet hozott, s ebből öt halálos ítéletet végrehajtottak. Az ennek nyomán kirobban világméretű felháborodás részeként tizenegy nyugati ország konzultációra hazarendelte nagykövetét. Az NDK vezetése persze ez alkalommal is túlteljesített és felfüggesztette a diplomáciai kapcsolatokat, madridi képviseletét bezárta és az ottani szír nagykövetséget bízta meg érdekeinek képviseletével. Ezt a lépést a magyar képviselet vezetője elhamarkodottnak ítélte meg, és igaza volt, mivel nem sokkal később az NDK újra nyitni kényszerült nagykövetségét – meglehetősen megalázó körülmények között.

Mindenesetre a spanyol kormány intézkedésére adott magyar válasz kimért és megfontolt volt. A Külügyminisztérium azt javasolta 1975. október elsejei feljegyzésében, hogy a magyar kormány átmenetileg fagyassza be a kétoldalú kapcsolatokat, de a napirenden lévő találkozók lemondása ne sértse a magyar érdekeket. Ezt a magyar miniszterelnök jóvá is hagyta.[32] S nagyon jól tette, ugyanis a Caudillo 1975 novemberében meghalt, és az új uralkodó trónbeszéde azt sejttette, hogy Spanyolországban új helyzettel kell számolni.

Ennek megfelelően a Külügyminisztérium azonnal azt javasolta, hogy a magyar kormány függessze fel a spanyol relációban hozott megszorításokat, ne kezdeményezzen a kapcsolatok fejlesztését illetően, de ne térjen ki a spanyol lépések elől.[33] A magyar álláspont lényegében megegyezett a szovjetekével. A moszkvai nagykövet rejtjeltáviratban ugyanis december közepén azt jelentette, hogy a szovjet külügyminisztérium illetékes alosztályvezetője elmondta, a korábban a spanyolokkal megkötött egyezmények fungálnak, a kereskedelmi szállítások normálisan

[30] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 101. doboz 002076/1
[31] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 123. doboz 004546
[32] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 123. doboz 00409/1
[33] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 123. doboz 00409/6

bonyolódnak, a két ország viszonylatában azonban újabb kezdeményezéseket nem terveznek.[34] Ugyanezt a szovjet kiváró magatartás jelezte a madridi magyar képviselet vezetője 1976. január elején küldött rejtjeltáviratában, majd három héttel később küldött rejtjeltáviratában azt írta, hogy a Spanyol Kommunista Párt is a kivárást kéri.[35] A szovjetek megerősítették halogató álláspontjukat a moszkvai magyar nagykövetnek azzal, hogy figyelembe véve a jelenlegi spanyol belső fejleményeket, a spanyol demokratikus erők érdekeit „a diplomáciai kapcsolatok felvételével nem lenne célszerű sietni",[36] és ez volt a véleményük még az év végén is.

Ebben a meglehetősen folyékony helyzetben a magyar Külügyminisztérium elkészítette a madridi konzuli és kereskedelmi képviselet új vezetőjének az alaputasítását. „Az átmeneti időszakban" az volt a feladat, hogy a kapcsolatok fejlesztésére tett spanyol javaslatokat (gazdasági, idegenforgalmi és kulturális területen) „részesítsük kedvezőbb fogadtatásban" – kivéve a diplomácia kapcsolatok felvételére tett kezdeményezéseket. A két ország közötti viszony „tengelyébe" a kapcsolatok normalizálásra való felkészülést kellett állítani, és figyelemmel követni azokat a tényezőket, amik előnyösen vagy kedvezőtlenül befolyásolták a diplomáciai kapcsolatok kérdését. E tényezők között kiemelten szerepelt a spanyol belpolitikai helyzet, a Spanyol Kommunista Párt és a szocialista országok álláspontja, azonban „a normalizálásban elsősorban a Szovjetunióval egyeztetve járunk el."[37] Franco halála és Helsinki után, az általános európai enyhülés eufóriájában azonban egyre nehezebb volt a szovjetekre várni és ezért a magyar vezetésnek újabb és újabb, a hajánál fogva erőráncigált érveket kellett felsorakoztatni annak igazolására, hogy miért tér ki a diplomáciai kapcsolatok felvétele elől – miközben teljesen normális államközi viszony volt a két ország között.

1976. szeptember elején, Budapesten tárgyalt a spanyol külügyminisztérium európai ügyeket felügyelő főigazgatója, s ennek során fogadta őt a magyar külügyminiszter. A főigazgató kerek-perec hivatalos javaslatot tett a diplomáciai kapcsolatok felvételére, mégpedig záros határidőn belül, a belgrádi utótalálkozó előtt. A magyar külügyminiszter erre azt válaszolta, hogy a magyar fél elvileg nem ellenzi a diplomáciai kapcsolatok felvételét, de szempontjaiban még mindig szerepet játszanak érzelmi motívumok, mivel a spanyol polgárháborúnak még mindig mélyek a nyomai a magyar közvéleményben – bár igaz, hogy a legfontosabb akadály (a Caudillo) már elhárult. A magyar külügyminiszter remélte, hogy a spanyolországi folyamatok oda fejlődnek, hogy lecsillapítják az érzelmeket. Ezen kívül figyelemmel kell lenni a nemzetközi közvéleményre is, türelemre van szükség, eljön az idő, amikor teljesen rendeződnek a kétoldalú kapcsolatok, az idő ebben az irányban dolgozik. A spanyol főigazgató ezt tudomásul vette, és nyilván megerősödött benne az a meggyőződés, hogy a magyarok a szovjetek és a Spanyol KP egyetértése nélkül nem lépnek.[38] Viszont azonnali utasítás ment a madridi magyar képviseletnek azzal, hogy késedelem nélkül jelentsen minden, a diplomáciai kapcsolatok felvételének időpontját befolyásoló fejleményről.[39] Erre nem is kellett sokáig várni, mivel Santiago Carillo, az SKP főtitkára

[34] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 123. doboz 485/RT Moszkva
[35] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 118-119. doboz 6/RT Madrid és 23/RT Madrid
[36] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 118-119. doboz 44/RT Moszkva
[37] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 118-119. doboz 0013/2
[38] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 118-119. doboz 004067/10
[39] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 118-119. doboz 004067/11

1976. december 10-én sajtóértekezletet tartott és ezen a sajtóértekezleten bejelentette, hogy a Spanyol Kommunista Párt már nem ellenzi a szocialista országok és Spanyolország közötti diplomáciai kapcsolatok létrehozását.[40]

Időközben a magyar Külügyminisztérium a régi kerékvágásban haladva készítette elő az illetékes külügyminiszter-helyettes madridi látogatását, mely utóbbi a spanyol főigazgató budapesti tárgyalásait hivatott viszonozni. A látogatást 1977. január 12 és 16 közötti időpontra tervezték, de az előkészítés közben robbant a hír, hogy Carillót a spanyol hatóságok tiltott határátlépés és illegális szervezkedés miatt letartóztatták (ez viszont – el kell ismerni – indokolta a magyar külügyminiszter óvatosságát a diplomáciai kapcsolatok ügyében). A külügyminisztériumi döntés erre fel az volt, hogy amennyiben január első napjaiban sem változik a helyzet, a madridi konzultációt el kell halasztani. 1976. december 30-án azonban Carillót óvadék ellenében szabadlábra helyezték, az ügy azonban ezzel nem volt lezárva – a tárgyalás hátra volt. Ettől függetlenül a magyar döntés az volt, hogy a tervezett időpontban megtartható a madridi konzultáció – de „Moszkvát értesíteni kell".[41]

Az 1977. január 12 és 15 között tartott konzultáción a spanyolok kijelentették, hogy a diplomáciai kapcsolatok felvételét illető további késedelem érthetetlen és nem normális. Helsinki és Belgrád szelleme is igényelné az előrelépést. A konzultációról készült jelentésben a külügyminiszter-helyettes e vonatkozásban azt írta, hogy „mivel az új helyzet nem volt ismert, megismételtem, amit Puja elvtárs mondott" – mármint a spanyol főigazgatónak a diplomáciai kapcsolatok felvételét illetően.[42]

Az „új helyzet" mibenlétét az év őszén – 1977. szeptember 1-jén – az egyik külügyminiszter-helyettes számára készült külügyminisztériumi feljegyzés részletezte. A feljegyzés leszögezte, hogy a magyar fél a spanyolokkal helyreállítandó diplomáciai kapcsolatok ügyében évekig tartotta magát a szovjetekkel egyeztetett álláspontho z. 1976 decemberében a moszkvai magyar nagykövet tájékoztatta a szovjet külügyminisztériumot arról, hogy 1977. január közepén, Madridban spanyol-magyar külügyminiszter helyettesi szintű konzultációra kerül sor. A magyar nagykövet érdeklődött a szovjet–spanyol kapcsolatok fejlesztésére vonatkozó szovjet elképzelésekről. A szovjet külügyminisztérium illetékesének erre a válasza az volt, hogy dolgoznak ezeken az elképzeléseken, és amint valami konkrétum lesz, értesítik a nagykövetet.

A madridi konzultáció előtt tíz nappal a Madridba készülő magyar külügyminiszter-helyettes tájékoztatta a budapesti szovjet nagykövetség első beosztottját a konzultációról és közölte, hogy „tartjuk magunkat" az egyeztetett álláspontho z. Ez alkalommal kérte, hogy amennyiben a szovjetek érettnek látják a helyzetet a diplomáciai kapcsolatok felvételére, tájékoztassák a magyar illetékeseket.

1977. január 15-én délelőtt, a magyar külügyminiszter-helyettesnek a spanyol külügyminiszternél tett udvariassági látogatását megelőző órában a madridi szovjet képviselet vezetője javaslatot tett a spanyol külügyminiszternek a diplomáciai kapcsolatok felvételére. Bár a szovjet képviseletvezető tudott a magyar külügyminiszter-helyettes útjáról, sem előtte sem pedig utána nem tájékoztatta magyar kollégáját, erre csak január 17-én reggel került sort. A budapesti szovjet

[40] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 118-119. doboz 190/RT Madrid
[41] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 115-117. doboz 0037
[42] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 115-117. doboz 0037/6

nagykövetség nem hivatalosan elnézést kért a történtekért azzal, hogy ő sem kapott tájékoztatást. A tájékoztatás elmaradását a magyar külügyminisztériumi államtitkár felvetette moszkvai konzultációján, de tárgyaló partnerei felvetését válasz nélkül hagyták.[43]

A szovjet–spanyol diplomáciai kapcsolatok felvételének híre viharsebesen begyógyította a spanyol polgárháború által „a magyar nép lelkén ejtett sebeket", mint erről tanúskodik az, hogy a magyar külügyminiszter 1977. január 25-i dátummal javaslatot tett a Politikai Bizottságnak arra, hogy a MNK létesítsen diplomáciai kapcsolatokat Spanyolországgal. A Politikai Bizottság a javaslatot elfogadta.[44] Az MNK Elnöki Tanácsa pedig 1977. január 27-én kelt, 108/1977 sz. határozatában elhatározta a diplomáciai kapcsolatok felvételét a Spanyol Állammal. Másnap pedig (igazolva a sebek gyors gyógyulását) a Külügyminisztérium illetékes miniszterhelyettese bekérette a budapesti spanyol képviselet vezetőjét és közölte vele, hogy a magyar kormány egyetért a diplomácia kapcsolatok nagyköveti szinten történő felvételével.[45]

(Tahi, 2011. január)

[43] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 115-117. doboz 0090/5
[44] MOL M-KS 288.f.5/710 ö.e.
[45] MOL XIX-J-1-j Spanyolország 115-117. doboz 00661/3